Eurasian Academy of Sciences
Eurasian Business & Economics Journal
2016 Volume:S2 495-503
Published Online October 2016 (http://econstat.eurasianacademy.org)
http://dx.doi.org/10.17740/eas.econ.2016-MSEMP-87

HIGHER EDUCATION GLOBALISATION, ERASMUS AND BOLOGNA

Burak YILDIZ *, Osman YILDIRIM *

* Istanbul Arel University, Istanbul, Turkey*

E-mail: burak.yildiz@verinod.com*, osmanyildirim@arel.edu.tr*

Copyright © 2016 Burak YILDIZ, Osman YILDIRIM. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

Globalization leads to significant changes and results in the education sector as in every sector. Sustainability in education and training systems have become increasingly hard without considering global factors, the global system and changes. In this research, awareness activities relating to the Bologna and Erasmus partnership activities, two Bologna questionnaire used in the literature to reveal the importance of globalization and an Erasmus questionnaire was used to collect data. Llinguistic validity, reliability and confirmatory factor analysis of the scale were performed. Regression analyzes were used to test the hypothesis and to interpreted for this study. Working with a limited vision of one foundation university employees have been made. With this research, the results of commitment to Erasmus and Bologna network has tried to reveal.

Keywords: Higher Education Systems, Global Factor, Erasmus, Bologna Process

JEL: A22, I23

Yükseköğretimde Küreselleşme, Erasmus ve Bologna

ÖZET

Küreselleşme, her sektörde olduğu gibi eğitim-öğretim sektöründe de önemli değişime ve sonuçlara yol açmaktadır. Küresel faktörleri, küresel sistemleri ve değişimleri dikkate almadan eğitim öğretim sisteminde sürdürülebilirlik giderek zor bir hal almaya başlamaktadır. Bu araştırmada, Bologna faaliyeti ve Erasmus ortaklığı faaliyetlerine ilişkin farkındalığı, küreselleşme açısından önemini ortaya koymak amacıyla literatürde kullanılan iki Bologna Anketi ve bir Erasmus Anketi veri toplamak için kullanılmıştır. Ölçekler ile ilgili dilsel geçerlilik, güvenirlik ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Bu araştırma için önerilen hipotezleri test etmek için Regresyon analizleri kullanılmış ve kurgulanan hipotezlerin testleri ve yorumlanması yapılmıştır. Tek bir vakıf üniversitesi çalışanlarının görüşleri ile sınırlı bir çalışma yapılmıştır. Bu araştırma ile, Erasmus ve Bologna ağlarına bağlılığın sonuçları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretim Sistemleri, Küresel Etki, Erasmus, Bologna Süreci.

1. GİRİŞ

Üniversite kavramını; gerek lisans gerekse de lisansüstü eğitim verilen, araştırmalar yapılan, değişik alanlarda akademik dereceler dağıtılan bir kurum şeklinde tanımlamak mümkündür. Bunun yanında üniversiteleri sosyal gelişim merkezi şeklinde de nitelendirmek mümkündür.
Üniversitelerin, toplumların gerek küresel gerek bölgesel ve yöresel anlamda sosyo-ekonomik refahlarının sağlanması için gerekli olan yaşamsal bilginin yaratılması, korunması ve yayılmasında önemli bir rolü bulunmaktadır (Erdem, 2013). Ancak günümüzde küreselleşme kavramının birçok toplumu özellikle de az gelişmiş ve gelişmekte olan toplumları şekillendirdiğini, değiştirdiğini ve hatta dönüştürdüğünü söylemek mümkündür. Yükseköğretim de yaşamın her alanının olduğu gibi küreselleşmenin etkilerinden nasibini almıştır.
Türkiye'de yükseköğretim kurumları 2003'ten itibaren Avrupa Yükseköğretim ve Araştırma Alanı'nın yeniden yapılandırıldığı "Bologna Süreci" vasıtasıyla kendilerini, bu sürecine katılmış olan kırk yedi ülkenin yükseköğretim kurumlarıyla karşılaştırmalı bir biçimde gözden geçirme ve stratejik bir planlama ile kurumsal değerlendirilme ve akreditasyon sürecine girmiştir. Bu anlamda yükseköğretim kurumları ve eğitim sistemi birçok değişime uğramıştır. Bu noktadan hareketle bu çalışmanın amacı yükseköğretimde küreselleşmenin etkisini incelemek olarak belirlenmiştir.

2. YÜKSEKÖĞRETİMDE KÜRESELLEŞME

Küreselleşme, yaşamı etkileyen ve yönlendiren faktörlerin çok uluslu bir boyut kazanması şeklinde açıklanmaktadır. Diğer bir deyişle küreselleşme; siyasetin, ekonominin, finans pazarlarının, eğitimin, kültürün, sosyal dinamiklerin ve bütün entelektüel faktörlerin, dünyanın genelinde ciddi bir biçimde etkileşmesi ve bütünleşmesini ifade etmektedir (Aydın, 2010). Sanayileşmiş ülkeler bu değişimi son 25-30 yıldır yoğun bir biçimde yaşamaktadırlar. Bu ülkelerin yeni kalkınma yaklaşımı ise; bilginin üretilmesi, onun sistematiğe bağlanması, ona hızlı bir biçimde ulaşılması ve paylaşılması, sürekli güncelleştirilmesi ve amaçlar doğrultusunda kullanılması konusunda çalışmalar yapılması şeklinde olmaktadır. Bilgi toplumu, bu bilgiye olan ihtiyaçtan doğmuştur ve bilginin üretilmesi, işlenmesi ve değerlendirilmesini sağlayacak bir kapasitenin yaratılmasını amaçlamaktadır. Yükseköğretim kurumlarının, toplumun bu amacını gerçekleştirme çabalarında, diğer bir ifadeyle bilgi toplumu olma noktasında itici ve işlevsel bir rolü bulunmaktadır. Zira toplumun geleceğini oluşturan gençlerin, bu amaca sahip çıktıkları oranda süreç başarılı ve sürdürülebilir olabilecektir (Aydın, 2010).
Eğitim ve öğretim sistemleri, gereksinimler doğrultusunda şekillenmekte ve bugüne gelindiğinde ise teknoloji ve küreselleşmenin de etkisiyle yeniden bir dönüşüm içine girmektedir. Bilgi çağı olarak nitelendirilen günümüz çağında, hayatın her alanında bilişim teknolojileri ile karşılaşılmaktadır. Dolayısıyla, eğitim sisteminin de bu durum karşısında bir değişim içine girdiği bir gerçektir. Günümüzde eğitim önceden olduğu gibi yalnızca sınıflarda değil sanal ortamlarda da verilmektedir. Öğrencilerin okula gitmelerine gerek duyulmayan uzaktan eğitim sistemlerinin gelişmeye başladığı ve oldukça popüler bir hal aldığı görülmektedir. İnternetin ve bilişim teknolojilerinin eğitim alanında kullanımı da oldukça yaygınlaşmıştır (Özdemir, 2011). Buna örnek olarak; ödevlerin internet araştırmaları üzerine kurulmaya başladığı gösterilebilir. Böylelikle öğrencilerin bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma becerilerinin geliştirilmesi de amaçlanmaktadır. Yazılı ödevler yerlerini internet üzerinden rahatlıkla yapılabilen testlere bırakmıştır.
Küreselleşme yalnızca kurumlar arasındaki işbirliğini teşvik etmekle kalmamakta, rekabeti de hızlandırmaktadır. Bu da önemli bir kazanımı ifade etmektedir. Gerçekten de bu dönemin en önemli unsurlarından biri olan küreselleşme tarafından körüklenen rekabet ortamının, eğitime

olan yansımalarından mutlaka bahsedilmesi gerekmektedir (Özdemir, 2011). Her alanda olduğu gibi eğitim alanında da yaşanan rekabet neticesinde özel okullar ortaya çıkmış ve sayıları hızla artmaya başlamıştır. Yine bu döneme ait başka bir özellik olarak, küreselleşmeden dolayı değişik kültürlerin bir araya gelmesiyle eğitim sisteminin diğer kültürlerden daha çok etkilenmeye başladığı gösterilebilir. Çoğu farklı kültüre ait bireylerin birlikte programlar oluşturduğu ve eğitim sistemini bu doğrultuda değiştirmeye başladığı görülmektedir (Özdemir, 2011).

3. BOLOGNA SÜRECİ

"Bologna Süreci ilk kez 1998 yılında Fransa, İtalya, Almanya ve İngiltere Eğitim Bakanları'nın Sorbonne'da gerçekleştirdikleri toplantı sonrasında yayımlanan Sorbonne Bildirgesi ile ortaya çıkmıştır" (Erdoğan, 2010). "Bildirgede ilk defa olarak Avrupa'da ortak bir yükseköğretim alanı yaratma fikri geliştirilmiştir. 1999 yılında İtalya'nın Bologna kentinde düzenlenen ve 29 Avrupa ülkesinin yükseköğretimden sorumlu Bakanlarının imza attıkları Bologna Bildirgesi'yle Bologna Süreci resmen başlamıştır" (Erdoğan, 2010). Bologna Sürecinin yüksek rekabet gücüne sahip ve temeli bilgiye dayalı olan bir Avrupa ekonomisi adına; Öğrenci, öğretim elemanı ve yönetici kadronun hareketliliğin yüksek olduğu; Ulusal eğitim alanlarının birbirleriyle karşılaştırılabilir olduğu; Ulus ötesi eğitim boyutlarının göz önüne alındığı; Eğitim ve araştırma etkinliklerinin birbirleriyle çok iyi ilintilenmiş olduğu ve bütün sürecin iç ve dış paydaş katılımıyla devamlı surette denetlendiği ve izlendiği; Avrupa Yüksek Öğretim (EHEA-AYA) ve Araştırma Alanlarının (AAA) oluşturulmasını amaç edinen bir süreç olduğunu söylemek mümkündür.

"Bologna Süreci, devletlerarası herhangi bir anlaşmaya dayanmayan, üye ülkeler üzerinde bağlayıcılığı olmayan, dahası üye ülkelerin Sürece uyum konusunda özgür olduğu bir yapıdır" (Çelik, 2012). "Bologna Sürecine yönelik en ciddi eleştiri, sürecin yükseköğretimi yalnızca piyasalaştırmadığı buna ilaveten aşırı bürokratikleştirdiğidir" (Çelik, 2012).

4. ERASMUS PROGRAMI

Erasmus programı, Avrupa'da bulunan yükseköğretim kurumları arasındaki ortak çalışma programlarıyla kısa çalışma ziyaretlerini desteklemek adına, Avrupa Komisyonu burs destek programı olarak başlatılmıştır (Özdem, 2013). Program ilk olarak 1976'da eğitim alanında hazırlanmış olan bir faaliyet programı neticesinde pilot uygulama şeklinde ortaya çıkmıştır. İlk aşamasının 1 Temmuz 1987 ve 30 Haziran 1990 tarihleri arasında tamamlandığı, programın ikinci aşamasının birinci aşamanın hemen arkasından 1990 ile 1995 yılları arasında beş yıl sürdüğü ifade edilmektedir. Söz konusu program 1995'den sonra ise diğer Avrupa Birliği eğitim programlarının kapsamında değerlendirilmeye başlamıştır. 1995-2000'li yıllar arasında Sokrates eğitim programının bir alt programı olan program, 1998 yılından itibaren Bologna süreci içinde yer almıştır (Süngü ve Bayrakçı, 2010). 2007'de "Hayat Boyu Öğrenme Programı" (LLP) olarak şekillendirilen Sokrates programı ile birlikte Erasmus programı da Hayat Boyu Öğrenme Programının alt eylem alanına dönüşmüştür (Özdem, 2013). Yükseköğretim Kurulu'na (2010) göre, hareketlilik vasıtasıyla açık ve hoşgörüye dayanan, değişik kültürlerle beraber yaşama bilincine sahip bir toplum yaratılması ve toplumda zenofobinin (yabancı düşmanlığı) ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır (Özdem, 2013).

Adını Hollandalı Desiderius Erasmus'tan (1465-1536) almış olan programın amacı, Avrupa çapında yükseköğretim kalitesinin artırılması ve Avrupa boyutunun güçlendirilmesi olarak ifade edilmektedir. Programın diğer amaçları arasında ise; üniversiteler arasında uluslararası işbirliğinin teşvik edilmesi, öğrencilerin ve eğitimcilerin Avrupa çapında karşılıklı değişiminin

sağlanması; programa katılan ülkelerde yürütülen çalışmaların ve alınan derecelerin akademik anlamda tanınması ve şeffaflığın gelişmesine katkıda bulunulması yer almaktadır. Bütün bunlara ek olarak program, Avrupa çapında kaliteli yükseköğretim hizmeti veren üniversiteler tarafından donanımlı ve iş dünyasının beklentilerine daha çok cevap veren bireylerin yetiştirilmesinin nihai amaç olarak gerçekleştirmesini de hedeflemektedir (Duman, 2001). Programın ayrıca yükseköğretim kurumlarının imzalayacağı ikili anlaşmalar dahilinde, öğrenci ve öğretim üyelerinin diğer katılımcı ülkelerde bulunan ortak üniversitelerde eğitim/öğretim dönemlerinin bir bölümünü geçirmelerini ve dolayısıyla akademik alanlarındaki bilgilerini geliştirme, çalışmalara katılma ve Avrupa ülkelerinin kültürlerini daha yakından tanıma imkanına sahip olmalarının hedeflediği belirtilmektedir. Bahsi geçen sürenin 3 ile 12 ay arasında değişmesi öngörülmektedir (Gençer, 2009).

Öğretim üyelerinin konu ile ilgili düşüncelerini ölçmek için aşağıdaki yedi adet ölçekler kullanılmıştır:

- Bolonga_A Ölçeği: A. Egorov ve E. Sukhova tarafından verilen ölçek kullanılmıştır (Egorov ve Sukhova, 2006).
- Bolonga_B Ölçeği: Yung-Chi Hou (Angela), Robert Morse, Martin Ince, Hui-Jung Chen, Chung-Lin Chiang ve Ying Chan tarafından verilen ölçek kullanılmıştır (Hou ve diğerleri, 2015).
- Bolonga_C Ölçeği: Shaw, Chapman ve Rumyantseva'nın ortak çalışmasında yer alan ölçek kullanılmıştır (Shaw ve diğerleri, 2013).
- Erasmus Ölçeği: Özdem'in çalışmasında yer alan ölçek kullanılmıştır (Özdem, 2013).
- Küreselleşme Ölçeği: Tatlıdil ve Günder'in çalışmasında yer alan ölçek kullanılmıştır (Tatlıdil ve Günder, 2013). Aynı ölçek Garner'ın (aktaran Çalık ve Sezgin, 2005) çalışmasında yer almıştır.

5. VERİ ANALİZİ

Araştırmanın katılımcıları vakıf üniversitesi çalışanlarından oluşmaktadır. Araştırmada, Erasmus ve Bologna değerlendirilmiş ve bu açıdan araştırma hipotezleri geliştirilmiştir.

Araştırma Hipotezleri

Araştırmada test edilmek üzere aşağıdaki iki hipotez test edilmiştir.

- Hipotez 1: Erasmus Plus faaliyeti küreselleşme üzerinde etki etmektedir.
- Hipotez 2: Bologna faaliyeti küreselleşme üzerinde etki etmektedir.

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin ve Alt Boyutlarının Güvenilirlik Değerleri

Faktör	İfade Sayısı	Cronbach's Alpha
BLG_A	6	,804
BLG_B	5	,799
BLG_C	3	,803
ERS _Total	7	,789
ERS_1	*4*	*,872*
ERS_2	*3*	*,766*
GLB_Total	**6**	**,834**

GLB_1	*3*	*,807*
GLB_2	*3*	*,789*

Araştırmada kullanılan ölçeklerden BLG_A, BLG_C, OLC_total, GLB_total ve DC ölçeklerinde cronbach's alpha değeri "yüksek güvenilirlik" derecesindedir. Alt boyutlardan yüksek güvenilirlik derecesinde olan ölçekler ERS_1 ve GLB_1 faktörleridir. ERS_total ve BLG_C ölçeğimizin güvenilirlikleri "oldukça güvenilir" düzeyde yer almaktadır. Alt boyutlardan ise GLB_2, SYS, CFL, KAU, İSD, ERS_2 "oldukça güvenilir seviyede ter alan faktörlerdir.

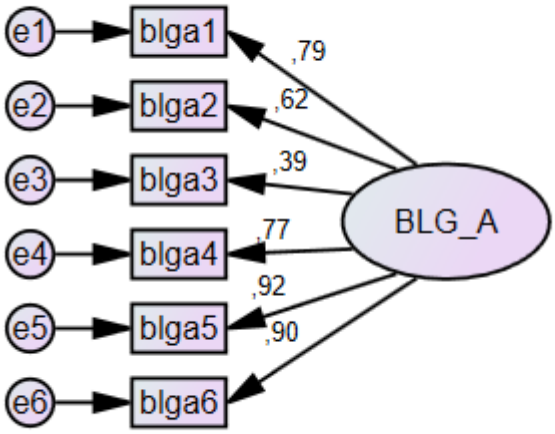
GLB1 ve DC değişkenlerinde p değeri (p>0,05) olduğundan akademik kariyer durumuna göre farklılık oluşmamıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizleri:

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile her ölçek için ayrı ayrı ölçüm modellerinin anlamlı olup olmadığı AMOS 22.0 paket programı ile araştırılmıştır. Veri analizi sonuçlarına göre araştırmadaki ölçüm modellerinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Bologna_A (BLG_6) ölçeği 6 maddesiyle yapılan faktör analizinde tek faktörlü yapısı ve KMO değeri ,846, Bartlet's test p value (p<0,05) bulunduğundan veriler faktör analizine mükemmel derecede uygundur. Varyans açıklama oranı % 57,7 olarak tespit edilmiştir (Şekil 1).

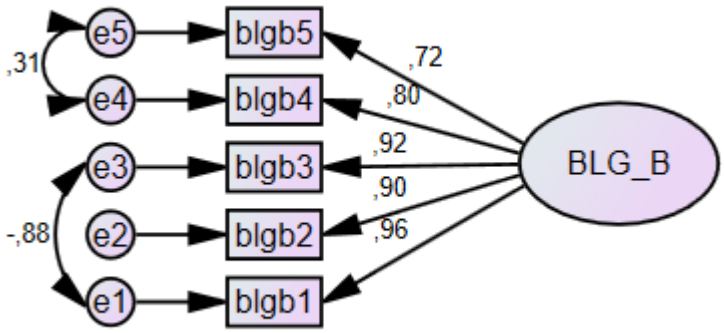
Şekil 1. Bologna_A ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA).

Bologna_A ölçeğinde faktör yüklerinde blga3 faktör yükü (,39) normal değerin altındadır. Ancak bu faktör yükü istatistiksel olarak anlamlı (p<0,05) ve çıkarıldığında RMSEA kabul edilebilir sınırların dışına çıktığından analizden çıkarılmamıştır.

Doğrulayıcı faktör analizinde model test değerleri x2 (22,125) , x2/df (2,212) ve p<0,05 bulunduğundan DFA nın anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca uyum indeks değerleri GFI(,954),CFI (,969),RMSEA (,080) kabul edilebilir sınırlar dahilinde yer aldığından DFA sonucunun kullanılabilir olduğuna karar verilmiştir.

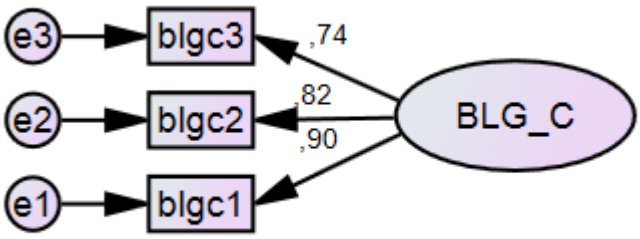
Bologna_B (BLG_B) ölçeği 5 maddesiyle yapılan faktör analizinde tek faktörlü yapısı ve KMO değeri ,864, Bartlet's test p value (p<0,05) bulunduğundan veriler faktör analizine mükemmel uyum gösterdiği Şekil 2'de gösterilmiştir. Varyans açıklayıcılık oranı % 78,58 olarak tespit edilmiştir.

Şekil 2. Bologna_B Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA).

Doğrulayıcı faktör analizinde model test değerleri x2 (13,592) , x2/df (3,398) ve p<0,05 bulunduğundan DFA'nın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Uyum indeks değerleri GFI(,983),CFI (,992),RMSEA (,079) kabul edilebilir sınırlar dahilinde yer aldığından Bologna_B DFA sonucunun kullanılabilir olduğu anlaşılmıştır.

Şekil 3'te gösterilen Bologna_C (BLG_C) ölçeği 4 maddesiyle yapılan faktör analizinde tek faktörlü yapısı ve KMO değeri ,757, Bartlet's test p value (p<0,05) bulunduğundan veriler faktör analizine orta derecede uygundur. Varyans açıklama oranı % 61,250 olarak tespit edilmiştir.

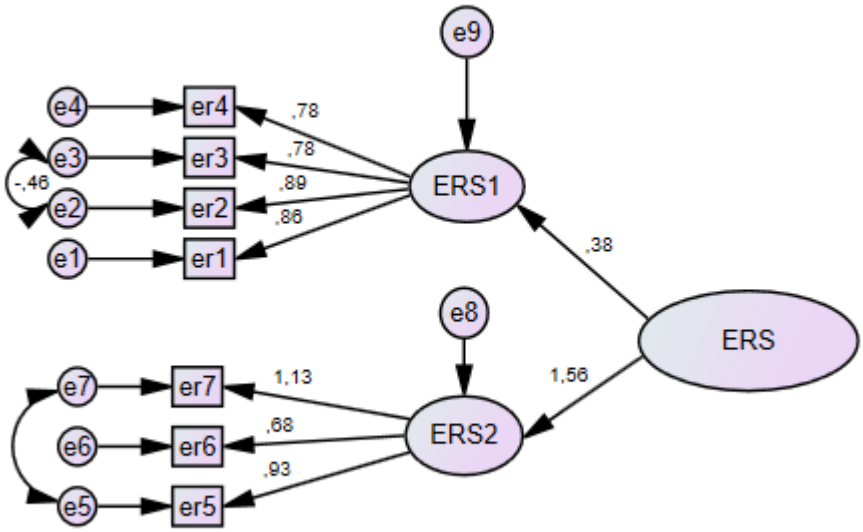

Şekil 3. Bologna_C Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA).

Doğrulayıcı faktör analizinde model test değerleri x2 (4,014) , x2/df (4,014) ve p<0,05 bulunduğundan Bologna_C ölçeği doğrulayıcı faktör analizinin anlamlı olduğu görülmektedir.

Uyum indeks değerleri GFI(,982),CFI (,981),RMSEA (,079) kabul edilebilir sınırlar dahilinde yer aldığından Bologna_C ölçeği DFA sonucunun kullanılabilir olduğu anlaşılmıştır.

Şekil 4'de gösterilen Erasmus ölçeği 7 maddesiyle (ERS) yapılan faktör analizinde iki faktörlü yapısı (ERS1 ve ERS2) ve KMO değeri ,838 ve Bartlet's test p value (p<0,05) bulunduğundan veriler faktör analizine mükemmel derecede uygundur. Varyans açıklama oranı % 78,167 olarak tespit edilmiştir.

Şekil 4. Erasmus Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA).

Doğrulayıcı faktör analizinde model test değerleri x2 (40,394) , x2/df (4,038) ve p<0,05 bulunduğundan Erasmus ölçeği doğrulayıcı faktör analizinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Uyum indeks değerleri GFI(,954),CFI (,978),RMSEA (,080) kabul edilebilir sınırlar içinde yer aldığından Erasmus ölçeği DFA sonucunun kullanılabilir olduğu anlaşılmıştır.

Hipotez Testleri

Bu araştırma modelinde önerilen hipotezleri test etmek için Regresyon analizleri kullanılmıştır.

Tablo 2. Küreselleşme Boyutunun Erasmus Boyutu Tarafından Yordanması.

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	4,341	,150		29,032	,000**
Erasmus	,111	,034	,187	3,276	,001**

*R^2= % 3,5 **p<0,01 *p<0,05*

Bu sebeple, "Erasmus faaliyeti küreselleşme üzerinde etki etmektedir." hipotezi doğrulanmıştır (Hipotez 1 Kabul).

Tablo 3. Küreselleşme Boyutunun Bologna Boyutu Tarafından Yordanması.

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	4,662	,097		48,071	,000
Bologna	,044	,026	,100	1,732	,084

*R^2= % 3,5 **p<0,01 *p<0,05*

Bologna boyutunun Küreselleşme tarafından yordanmasını açıklayan regresyon analizinde beta katsayısı (,044) ve (p>0,05) olduğundan anlamlı etki bulunamamıştır. Bu nedenle, "Bologna faaliyeti küreselleşme üzerinde etki etmektedir" hipotezi doğrulanmamıştır (Hipotez 2 Red).

6. SONUÇ

Yükseköğretim kurumlarının katıldıkları Erasmus faaliyeti ile Bologna Avrupa Üniversite sistemine küreselleşme kapsamında bir takım katkılar yapmaktadır. Bu düşünceler ile araştırma hipotezleri kurulmuştur. Araştırma hipotezleri, korelasyon ve regresyon analizleri ile sınanmıştır. Başka bir ifadeyle, bu araştırma modelinde önerilen hipotezleri test etmek için Korelasyon ve Regresyon analizleri kullanılmıştır. Araştırmada test edilmek üzere önerilen araştırma modeli ile uyumlu aşağıdaki hipotezler sınanmıştır. Elde edilen analizler sonucunda; Hipotez 1:" Erasmus Plus faaliyeti küreselleşme üzerinde etki etmektedir" hipotezi doğrulanmıştır. Diğer yandan, Hipotez 2:"Bologna faaliyeti küreselleşme üzerinde etki etmektedir" hipotezi doğrulanmamıştır.

Üniversitede görev yapan akademisyenlerin ankete katılımı ile veriler elde edilmiştir. Ölçeklerin güvenirlik testleri yapılmış ve elde edilen Cronbach alpha değerlerinin orijinal anket değerlerine yakın olduğu sonucu elde edilmiştir.

Anket ölçekleri için, AMOS programı ile doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Böylece, araştırma anketine katılan katılımcıların yanıtları ile oluşan verilerin analizinin ölçeklerin orijinal faktörlerini doğruladığı tespit edilmiştir.

Araştırma hipotezleri, korelasyon ve regresyon analizleri ile sınanmıştır. Başka bir ifadeyle, bu araştırma modelinde önerilen hipotezleri test etmek için Korelasyon ve Regresyon analizleri kullanılmıştır. Araştırmada test edilmek üzere önerilen araştırma modeli ile uyumlu aşağıdaki hipotezler sınanmıştır.

- "Erasmus faaliyeti küreselleşme üzerinde etki etmektedir." hipotezi doğrulanmıştır (Hipotez 1 Kabul).
- "Bologna faaliyeti küreselleşme üzerinde etki etmektedir." hipotezi doğrulanmamıştır (Hipotez 2 Red).

KAYNAKLAR

- Adeyinka, T. (2015). Information Literacy and Lifelong Learning: A review of Literature. Keengwe, J. (Eds.). Promoting Active Learning through the Integration of Mobile and Ubiquitous Technologies içinde (s. 223-234). Hershey: IGI Global.
- Aydın, R. (2010). Küreselleşme ve Yükseköğretim. İz Atılım Üniversitesi Dergisi, 9, 1-3.
- Çalık, T. & Sezgin F. (2005). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. Kastamonu Eğitim Dergisi, 13(1), 55-66.
- Çelik, Z. (2012). Bologna Süreci'nin Avrupa Yükseköğretim Sistemi Üzerine Etkileri. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 2(2), 100-105.
- Duman, T. (2001). Avrupa birliği eğitim programları "Socrates programı". Milli Eğitim Dergisi, (149), 74-80.
- Egorov, E. & Sukhova, E. (2006). Readiness to Become Part of the Bologna Process. Russian Education and Society, 48(10), 16-31.
- Erdem, A.R. (2013). Bilgi toplumunda üniversitenin değişen rolleri ve görevleri. Yükseköğretim Dergisi, 3(2), 109-120.
- Erdoğan, A. (2010). Yükseköğretimde Yeniden Yapılanma: 66 Soruda Bologna Süreci Uygulamaları. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.
- Gençer, G. (2009). Avrupa birliği eğitim ve gençlik programları; Erasmus programı ve Türkiye yüksek öğretiminde programın uygulanması. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Hou, Y.-C., Morse, R., Ince, M., Chen, H.-J., Chiang, C.-L. & Chan, Y. (2015). Is the Asian quality assurance system for higher education going glonacal? Assessing the impact of three types of program accreditation on Taiwanese universities. Studies in Higher Education, 40(1), 83-105.
- Özdem, G. (2013). Yükseköğretim Kurumlarında ERASMUS Programının Değerlendirilmesi (Giresun Üniversitesi Örneği). Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 19(1), 61-98.
- Özdemir, S. M. (2011). Toplumsal değişme ve küreselleşme bağlamında eğitim ve eğitim programları: Kavramsal bir çözümleme. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12 (1), 85-110.
- Shaw, M.A., Chapman, D.W. & Rumyantseva, N.L. (2013). Organizational culture in the adoption of the Bologna process: a study of academic staff at a Ukrainian university. Studies in Higher Education, 38(7), 989-1003.1284.